

AUG. Bene me communes quid contra te dicam. « Omnes nos certe, sicut dicit Apostolus, manifestari oportet » ante tribunal Christi, ut ferat unusquisque secundum » ea quæ per corpus gessit, sive bonum, sive malum¹. » Numquid ab hac universitate parvulos separabis? Dic ergo quid boni per corpus gesserint proprio libero arbitrio, ut recipiant regnum Dei tam magnum bonum? Aut quid mali egerint propria voluntate, qui parvuli abalienabuntur ab hac vita Dei? Quod si, ut necesse est, fatearis sine ullis operibus liberæ voluntatis, quæ gerit quisque per corpus, illos in Christo vivificari, cur non fateris istos in Adam mori, cum scias Adam Christo e contrario esse formam futuri? An clausis oculis os aperies, et dices, illis in quo renati sunt, spiritum profuisse justitiæ, et istis in qua nati sunt, carnem non obfuisse peccati? Quis nisi vos hoc dicere audebit? Majoris vero ætatis homines quando audiunt vel legunt, unumquemque recepturum secundum ea quæ per corpus gessit, non debent in suæ voluntatis virtute confidere; sed orare potius talem sibi a Domino præparari voluntatem, ut non intrent in tentationem. « Præparatur enim voluntas a Domino². » Et, « Orate, inquit Dominus ipse, ne intretis in tentationem³. » Et, « Oramus ad Deum, ait Apostolus, ne » quid faciatis mali⁴. »

CVIII. JUL. « Prior ergo sententia tua nihil obscuritate promovebit: secunda vero, qua repetis, quoniam liberum quidem confiteris arbitrium, non tamen ut quisque homo liber ad agendum bonum credatur, viscera tua tota nudavit. »

AUG. Cogis me jam tibi tribuere, quod codici paulo ante tribuebam. Ecce enim sic repetis sententiam meam,

¹ 2 Cor. VI, 10. — ² Prov. VIII, juxta LXX. — ³ Matth. XXVI, 41. —

⁴ 2 Cor. XIII, 7.

ut eam non impleas verbis meis, quæ valde sunt necessaria, vobisque contraria. Ego enim dixi, Non esse liberum quemquam ad agendum bonum sine adjutorio Dei. Tu autem dicis, « Fateri me quidem liberum arbitrium, non tamen ut quisquam homo liber ad agendum bonum credatur: » nec addis quod ego addidi, « Sine adjutorio Dei. » Non accuso furem, ablata civiliter repeto: redde verba mea, et nihil valebunt tua.

CIX. JUL. « Ecce enim nos, sicut primo libro fecimus, ita nunc presse cogimus, ut ostendas quemadmodum liberum arbitrium non negaris. Insidat autem hoc lectori nostro, te videlicet confessum esse liberum arbitrium, et Deum nascentium conditorem catholicis prædicare; quæ duo nunquam nisi Manichæus negavit: sed cum hæc communiter ambo dederimus, nec tibi autem, nec dogmati tuo libertas constet arbitrii; conficitur omnino, te et dogma tuum de fide catholica nihil tenere. Interrogo ergo quæ vis sit, quæve definitio liberi arbitrii. Certe in ejus potestate, naturalium nulla conversio est. Nemo enim in se sensuum unquam mutavit officia, verbi gratia, ut voces naribus, aut auribus susciperet odores: nemo sexus sui convertit proprietatem: nemo in formam transire animantis alterius, nemo per liberum arbitrium pilos corporis sui innatis potuit mutare velleribus: nemo sibi pro ingenio aut qualitatem aut quantitatem corporis vindicavit. His exemplis licet omnia quæ ad hanc conditionem respiciunt pervagari. Transeamus igitur a naturalibus ad externorum discussionem. Cui agrorum fecunditas, cui prosperitas navigationum, cui nobilitas et opes, cui constantia ipsius nobilitatis in jure constitit voluntatis, ut vel ad horum vel ad similibus sibi conquisitionem voluntate se libera a Deo effectum esse fateretur? Naturalia ergo inconcussis ordinibus; externa vero casibus semper

» dus a sorde? nec infans cujus est diei unius vita super
 » terram¹. » Postremo non dicebatur : « Non quod volo,
 » sed quod odi illud facio². » Et, « Scio quia non ho-
 » bitat in me, hoc est, in carne mea bonum : velle enim
 » adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio³. »
 Et, « Video aliam legem in membris meis repugnantem
 » legi mentis meae⁴. » Hoc malum in Adam, quando
 rectus creatus est, non erat; quia natura humana depra-
 vata nondum erat. Rectorem habebat, quem libero re-
 liquit arbitrio : non liberatorem quaerebat, per quem
 fieret liber a vitio. Nam etsi verba illa, « Non quod volo
 » ago, » et caetera talia, hominis sunt, ut dicitis, non-
 dum sub Christi gratia constituti; ergo etiam hinc con-
 vincimini, quod tam infirmæ voluntatis ad agendum
 bonum homines Christus invenit, et quod arbitrii liberi
 infirmitatem ad agendum bonum non nisi per Christi gra-
 tiam potest humana reparare natura. Ac per hoc verum
 est quod dixi, Neminem esse liberum ad agendum bonum
 sine adjutorio Dei. Et propterea tu subtraxisti, « Sine
 adjutorio Dei, » ut tibi campus aperiretur, ubi te loqua-
 cius quam eloquentius per multa jactares, quibus non
 delectares legentem, sed intelligere volentem, quantum
 posses, potius impedires. Subdimini Deo, ut corrigamini.
 Nemo est liber ad agendum bonum sine adjutorio Dei.
 Quid ut præcipietis, humanam extollitis voluntatem?
 Orate potius, ne intretis in tentationem.

CXI. JUL. « Propterea autem in superioribus volun-
 tatem perfectam magis quam rerum effectus locavi, quo-
 niam et parricidium, et sacrilegium, et adulterium, vel
 horum similia, facilius est cavere quam facere. Neque
 enim semper voluntati malæ perpetrandi quod vult adest
 facultas. At e regione, horum abstinentia in summa quiete

¹ Job. xiv, 4, juxta LXX. — ² Rom. vii, 15. — ³ Ibid. 18. — ⁴ Ibid. 23.

consistit. Nisi forte hoc ipsum a vobis labor dicatur, la-
 borare nolle. Omitto ea quæ tam Scripturæ sanctæ, quas
 Prophetæ, quas Evangelistæ, quas Apostoli protulerunt,
 quam disputatores catholica sanitate fulgentes, Joannes,
 Basilius, Theodorus, et horum similes commendaverunt,
 multo esse majorem laborem committere crimina, quam
 cavere. »

AUG. Utinam horum fidem teneres : peccatum origi-
 nale in parvulis non negares.

CXII. JUL. « Interim quod ad præsens negotium
 spectat, inculco liberum arbitrium nec ob aliud datum
 esse, nec intelligi in alio posse, quam ut nec ad justitiam,
 nec ad iniquitatem, captiva aliquis voluntate rapiatur. »

AUG. Qui per legem, quam videt in membris suis re-
 pugnantem legi mentis suæ et captivantem se sub lege
 peccati, clamat : « Non quod volo facio bonum, sed quod
 » odi malum hoc ago¹; » debes utique dicere, quomodo
 non rapiatur ad malum voluntate captiva. Ut enim se-
 cundum vos interim loquar, si sub mala iste consuetu-
 dine gemit, nondum, sicut dicitis, sub Christi gratia
 constitutus, habet iste, an non habet liberum voluntatis
 arbitrium? Si habet, quare non facit bonum quod vult,
 sed malum quod odit agit? Si autem propterea non ha-
 bet, quia sub gratia Christi nondum est; ecce quod jam
 dixi, iterum dico, et vobis video sæpe dicendum : Nemo
 nisi per gratiam Christi ad bonum quod vult agendum,
 et ad malum quod odit non agendum, potest habere
 liberum voluntatis arbitrium : non ut voluntas ejus ad
 bonum sicut ad malum captiva rapiatur; sed ut a capti-
 vitate liberata, ad liberatorem suum liberali suavitate
 amoris, non servili amaritudine timoris attrahatur.

CXIII. JUL. « Sunt quidem dulcia incitamenta vitio-

¹ Rom. vii, 19.

rum, amara etiam frequenter quæ a persecutoribus excitantur tormenta poenarum : sed et illa censura honestatis everberat, et ista consumit magnitudo patientiæ.

AUG. Inter illos declamas, qui confidunt in virtute sua¹ : attende tibi, ne inter illos clames, qui torquebuntur de superbia sua.

CXIV. JUL. « Verumtamen nec virtutum est ærumnosa possessio, quæ extra regnum quoddam bonæ conscientiæ promissa æternæ beatitudinis sublimitate fruitur. Adsunt tamen adjutoria gratiæ Dei, quæ in parte virtutis nunquam destituunt voluntatem : cuius² licet innumeræ species, tali tamen semper moderatione adhibentur, ut nunquam liberum arbitrium loco pellant, sed præbeant adminicula, quandiu eis voluerit inniti; cum tamen non opprimant reluctantem animum. Inde quippe est, quod ut alii ad virtutes a vitiis ascendunt, ita etiam alii ad vitia a virtutibus relabuntur. »

AUG. Unde fieri potest, ut adjutoria gratiæ Dei liberum arbitrium loco pellant; quod potius vitiis pulsum et nequitiae subjugatum, ut in locum suum redeat, liberant? Sed cum quæritur a vobis, quæ sint ista adjutoria gratiæ Dei, edicitis quæ supra commemorasti : « Deum adjuvare præcipiendo, benedicendo, sanctificando, coërcendo, provocando, illuminando : » quæ omnia etiam per homines fiunt, secundum Scripturas. Nam et præcipiunt homines, et benedicunt, et per divina sacramenta sanctificant, et corripiendo coërcent, et exhortando provocant, et docendo illuminant : non tamen qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus³. Hoc est autem incrementum, ut unusquisque obediat præceptis Dei : quod non fit, quando vere fit, nisi charitate⁴. Unde Ecclesia incrementum corporis

¹ Psal. XLVIII, 7. — ² Subaud. rei. — ³ 1 Cor. III, 7. — ⁴ Ephes. IV, 16.

facit, in ædificationem sui, in charitate. Istam charitatem non dat nisi Deus : « Charitas enim ex Deo est¹. » Hanc vos inter adjutoria gratiæ quæ commemoratis, nominare non vultis, ne hoc ipsum quod obedimus Deo, ejus esse gratiæ concedatis. Putatis quippe isto modo auferri voluntatis arbitrium : cum hoc quisquam facere nisi voluntate non possit; sed quod vos non vultis, « Præparatur voluntas a Domino²; » non forinsecus sonantibus verbis, sed sicut orante exauditaque regina convertit Deus et transtulit indignationem regis in lenitatem³. Sicut enim hoc divino et occulto modo egit in hominis corde; sic operatur in nobis et velle et operari pro bona voluntate⁴.

CXV. JUL. « Tu ergo quomodo liberum arbitrium confiteris, cui unum tantummodo dicis esse possibile, id est, facere malum, non autem esse possibile deflectere a malo et facere bonum⁵? »

AUG. Dico esse possibile voluntati hominis deflectere a malo et facere bonum; sed ei voluntati quam Deus adjuvat gratis non quam Julianus inflat ingratus.

CXVI. JUL. « Taceo interim qua rabie in totam legem fremas, quam credis ea imperasse mortalibus, quorum apud eos nullam facultatem videret. »

AUG. Non est verum quod dicis. Hæc imperat Deus, quæ fieri possunt : sed ipse dedit ut faciant, eis qui facere possunt et faciunt; et eos qui non possunt, imperando admonet a se poscere ut possint. Et quod non omnia ab unoquoque sanctorum fiunt, novit Deus quemadmodum eis ad humilitatem consulat, quibus quotidie dicentibus, « Dimitte nobis debita nostra⁶, » sic opitu-

¹ 1 Joan. IV, 7. — ² Prov. VIII, juxta LXX. — ³ Esther. XV, 11. — ⁴ Philip. II, 13. — ⁵ Psal. XXXIII, 15. — ⁶ Matth. VI, 12.

latur ad habendam obedientiam, ut sit unde etiam veniam largiatur.

CXVII. JUL. « Sed quæro cum quibus poëtis in talem incurreris Hippocrenem, ut bimembrem bestiam fingeres, non quidem carminando, sed blasphemando, cujus corpus de mala necessitate formares, et solam faciem nomine libertatis obduceres.

AUG. Pingis tibi ipse quod placet, cui vacat inani corde inania volutare phantasmata. Cur enim tu adminicula gratiæ supponis bonæ voluntati, cum voluntas mala nullo innitatur adminiculo ut mala sit, vel mala esse persistat? An hic libra tua, quam conaris ex utraque parte per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera, vergendo in unam partem te indicat delirantem?

CXVIII. JUL. « Sic enim et illo opere quod Romam misisti, disputas: » Voluntas quæ libera in malis est¹, libera in bonis non est.

AUG. Cur non addis quod ibi legisti, si liberata non est? aut quid est quod ait Dominus, cum de fructibus palmitum, hoc est, de bonis actibus loqueretur, « Sine » me nihil potestis facere²; » nisi quia nemo ad bene agendum, quem non ipse liberat, liber est?

CXIX. JUL. « Et hic Cœlestianum³ dicis, qui putat liberum esse quemquam ad agendum bonum; liberum ergo dicis, quod nisi malum facere non posse contendis. Inveni, si potes, alteram definitionem rei non liberæ, et hoc liberum vindicato. Si adeo sensu excideras, ut definitionem liberi in suo corpore non videres; vel de contrario ejus non debuisti intelligere, quæ esset libertatis essentia? Fac enim te similiter ambigere potuisse, quid

¹ Lib. 1. de duabus epist. Pelag. cap. 2. — ² Joan. xv, 5. — ³ Vide supra n. 101.

esset quod visus diceretur oculorum, idque tu definire hoc modo, Visus est vel effossos habere oculos, vel impedimentis quibusque videndi tempore nihil posse conspicere; atque hanc definitionem putares visui convenire: ferres te autem, ut contrarii ejus, id est, cæcitatibus, quæ explicatio esset assereres; cumque nullam aliam invenires, quam si in eo animali, cujus naturæ adesset visus oculorum, vel effossio luminum, vel crassi humoris obseptio videndi eriperet facultatem, respisceres procul dubio, et videres rebus contrariis definitionem unam non posse competere. Sicque fiebat, ut si cæcitas nihil dici aliud poterat, quam in animalis oculo, eo tempore quo videre deberet, privatio cernendi; visus quoque definitio per negationem illorum, quibus cæcitatibus exposueras, redderetur; ut videlicet nihil esset aliud visus, quam nec effossis nec obseratis oculis opportuno tempore facultas congrua conspiciendi. Quibus tu ostensis si obstipe reluctareris, nihil obtineres aliud quam ut aut contra tuam conscientiam pervicacia pudenda niti te crederent audientes aut si eis fidem faceres, tibi ita prorsus videri, non te minus effossos habere mentis oculos judicarent, quam illum qui a te visum habens fuerat definitus. »

AUG. Nolo, ut definias; sed ut finias cæcitatibus; et videas recte dici a Christo non potuisse, « Sine me nihil » potestis facere¹, » si ad bene agendum sine gratia Christi liberi esse potuissent.

CXX. JUL. « Ita ergo, ut ad causam referamus exemplum, intelligere potuisti, vel definitione non liberi, quid deberes liberum nuncupare. Nam et si in liberi arbitrii definitione intelligentia caligasset, ut id dici liberum posse arbitrareris, quod inter duo contraria uni doceretur, adhærere: respicere debuisti, exponi aliter non posse cap-

¹ Joan. xv, 5.

tivum, id est, non liberum, quam ut inter duo contraria uni vindicaretur addictum: et ideo nomen libertati captivitatis negatione tribuendum, ut quoniam id quod liberum non erat, alteri de contrariis cogeret adherere; illud adversum ei, id est, liberum neutro sineretur addici.»

AUG. Quid aperta implicas loquacitate perplexa? Ad malum liber est, qui voluntate agit mala, aut opere, aut sermone, aut certe sola cogitatione: hoc autem grandioris ætatis quis hominum non potest? Ad bonum autem liber est, qui voluntate bona agit bona, etiam ipse aut opere, aut sermone, aut certe sola cogitatione: sed hoc sine Dei gratia nullus hominum potest. Quod si dicis aliquem posse, contradicis ei qui dixit, «Sine me nihil potestis facere¹.» Contradicis etiam illi qui dixit, «Non quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobismet ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est².» Puto quod aliud boni, non mali, non se dixit ex semetipso cogitare idoneum, sed ex Deo. De cogitatione autem bona et sermo bonus est, et opus bonum. Ac per hoc, qui cogitare aliquid boni idoneus non est ex semetipso, profecto nec loqui est idoneus, nec agere aliquid boni ex semetipso: sed si est sub gratia, sufficientia ejus ex Deo est. Unde dictum est, «Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis³.» Et, «Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei⁴.» Hæc ego intuens, neminem esse liberum ad agendum bonum sine adjutorio Dei, dixi. Hæc tu metuens, neminem esse liberum ad agendum bonum, me dixisse dixisti, et sine adjutorio Dei (quod addidi) sustulisti. Unde non dubito quod victum te esse jam scias; sed prolixo vaniloquio id agas, ne victus appareas, qui sic definis liberam voluntatem, ut nisi utrumque, id est,

¹ Joan. xv, 5. — ² Cor. iii, 5. — ³ Matth. x, 20. — ⁴ Rom.

OPERIS IMPERFECTI CONTRA JULIANUM, LIB. III. 87
et bene et male agere possit, libera esse non possit. Ac per hoc necesse tibi est auferre libertatem Deo, qui tantummodo bonam potest, malam vero non potest habere voluntatem.

CXXI. JUL. «Quod cum ita sit, atque huic tu loco miserrime obnitaris, incertum est quid magis de te aestimari conveniat, utrum contra conscientiam tuam falsa defendas, an quod falsum est, verum putes; ac per hoc sit incertum, utrum oculos rationis amiseris, dum certum sit oculos te fidei perdidisse.»

AUG. Numquid ideo te victum consolaris, quia conviciaris?

CXXII. JUL. «Ut autem quæ sunt acta, breviter repetamus, arbitrium liberum, quod in mali parte, vitiorum voluptatibus, vel diaboli persuasionibus; in boni autem parte, virtutum dogmatibus, et variis divinæ gratiæ speciebus juvatur; non potest aliter constare, nisi ut et justitiæ ab eo, et peccati necessitas auferatur.»

AUG. Inter divinæ gratiæ species si poneretis dilectionem, quam non ex nobis, sed ex Deo esse, eamque Deum dare filiis suis apertissime legitis; sine qua nemo pie vivit, et cum qua nemo nisi pie vivit; sine qua nullus est bona voluntas, et cum qua nullus est nisi bona voluntas; vere liberum defenderetis, non inflaretis arbitrium. Necessitatem porro si eam dicis, qua quisque invitatus opprimitur; justitiæ nulla est, quia nemo est justus invitatus: sed gratia Dei ex nolente volentem facit. Si autem nullus peccaret invitatus, non esset scriptum: «Signasti peccata mea in sacco, et annotasti si quid invitatus admisisti¹.»

CXXIII. JUL. «Hujus autem veritatem Catholici confitentur: Traduciani autem cum Manichæis suis magistris negant.»

¹ Job. xiv, 17.

AUG. Convicia sunt ista, non judicia: vellem ut judicare posses; conviciari autem quis improbus non potest?

CXXIV. JUL. « Nos igitur verum diximus, quoniam qui a vobis decipiuntur, ne vocentur hæretici, fiunt Manichæi, et dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt; instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia, et in verum exitium vana formidine contrudantur¹. Deum vero nascentium conditorem ita dicimus, ut quoniam certum est Deum Catholicorum, qui verus est, nihil facere posse quod malum est, ipsius opificis dignitate, homines qui ab eo fiunt, ante voluntatis usum, de manibus ejus iniqui et rei nullo modo exire credantur. Quorum vos cum alterum negatis, utrumque subruitis. Ais quippe, credere te quidem conditorem Deum, sed malorum hominum: ac per hoc inficiaris dogmati tuo, cum negas te asserere diabolum hominum conditorem. »

AUG. Quidquid in hominibus, qui cum vitio nascuntur, ad Deum creatorem pertinet, bonum est; quia et quod justum est, bonum est: naturarum autem, non vitiorum auctor est Deus. Ad illud jam veni, videamus quid inde dicturus es, quomodo non eruantur parvuli de potestate tenebrarum, quando in Christi regnum per sacramenta Ecclesiæ transferuntur. Quantislibet enim tegminibus te multiplicis loquacitatis involvas, ubi ad hoc veneris, nudus hæreticus apparebis.

CXXV. JUL. « Nam cum tales ascribis operi Dei, quales facere non potest; ostendis nihil ad Deum, id quod ab eo dixeras fieri, pertinere. »

AUG. Homines nisi Deus facere non potest: dic potius quomodo non eruantur parvuli de potestate tenebrarum, quando per divina sacramenta regenerantur.

¹ Vide lib. 2. de Nupt. c. 3.

CXXVI. JUL. « Quod licet in primo libro uberius actum sit, tamen et hic vel breviter quid sentias exprimamus. Times operi diaboli aliquam deputare substantiam: verum non times Deo, non aliquid, sed magnum crimen impingere. Majorem apud te habet reverentiam natura carnis humanæ, quam justitia Dei: quasi enim magnum aliquid, ita substantiam hominis diabolo deputare metuisti, et quasi rei non magnæ, id est, justitiæ et Dei sanctitati, informationem sceleris appulisti: quasi non tolerabilius fuerit inter duas opiniones, sed utrasque falsas, diaboli operibus deputare carnem, quam Dei operibus iniquitatem. »

AUG. Vos potius Dei justitiam blasphematis, sub cuius omnipotentia sine ullis malis meritis tanta mala perpeti parvulos dicitis. Sed jam dic quemadmodum eos separatis ab eis quos Deus de potestate eruit tenebrarum, ut transferat in regnum Filii charitatis suæ¹.

CXXVII. JUL. « Ut enim hic in potestate diaboli parvulos a Deo reos formari dixisti, ita in inferioribus libri tui partibus tetrius aliquid quam sunt Manichæorum sacramenta vomuisti, dicens de Deo: » Sic creat malos, quomodo pascit et nutrit malos.

AUG. Cum veneris ad easdem partes libri mei, ibi quemadmodum dictum fuerit, quod hic objicis, apparebit. Nunc jam dic, quæso, quomodo cum regenerantur parvuli et transferuntur ad regnum Christi, de tenebrarum potestate non eruantur.

CXXVIII. JUL. « Creat igitur malum Deus. »

AUG. Non intelligis quemadmodum dicat apud Prophetam: « Ego creo mala². »

CXXIX. JUL. « Et puniuntur innocentes, propter quod facit Deus. »

¹ Coloss. 1, 13. — ² Isai. XLV, 7.

feruntur incertis. In quibus igitur consistit liberum arbitrium, propter quod homines bestiis antecellunt, propter quod ad Dei imaginem facti sunt, et quo solo divini examinis justitia continetur? In quo est hoc, inquam, arbitrium liberum; quod ut Manichæos negare certum est, ita catholicos asserere etiam tu fateris? Sine dubio, in eo ut possibile sit homini voluntatem suam, sine aliquo inevitabili naturalium coactu, vel immittere in crimen, vel a crimine cohibere.»

— AUG. Cohibere a crimine voluntatem, hoc ipsum est, nec aliud quidquam, non intrare in tentationem¹. Sed si hoc haberemus in potestate propriæ voluntatis, non moneremur ut id orando a Domino posceremus. Cui ergo dicitur: «Declina a malo²:» hoc utique dicitur, ut a crimine suam cohibeat voluntatem. Et tamen Apostolus cum posset etiam hoc recte dicere: «Præcipimus vobis, » ne quid faciatis mali: Oramus, inquit, ad Deum, ne » quid faciatis mali³. » Ecce quare dixi, (non sicut tu dixisse me dicis,) Neminem liberum ad agendum bonum sine adjutorio Dei. Hoc quippe adjutorium fidelibus orabat Apostolus: non ex natura hominis liberum auferebat arbitrium. Homines elati et inflati, nolite in vestra virtute confidere: Deo vos subdite, atque ut voluntatem cohibeatis a crimine, et in tentationem non intretis, orate, Nec existimetis non vos intrare in tentationem, quando ab opere aliquo malo concupiscentiam carnis forti voluntate cohibetis. Ignoratis versutias tentatoris: In majorem tentationem, quando hæc voluntati vestræ sine adjutorio Dei deputatis, intratis.

Vellem sane quomodo dixeris, nos doceres, quod ea quæ in bonis vel in malis hominum appellantur «Externa, sicut divitiæ vel paupertas et cætera, casibus

¹ Matth. vi, 13, et xxvi, 41. — ² Psal. xxxvi, 9. — ³ 2 Cor. xii, 7.

ferantur incertis.» Etiam hæc enim catholica fides ita demit humanæ, ut divinæ tribuat potestati. Hoc autem dico, quia timeo vobis, ne forte id quoque vestro addideritis errori, ut quidquid homines patiuntur vel adipiscuntur, sive in corporibus suis, sive in rebus externis, ad divinam negetis providentiam pertinere: ac per hoc, quidquid malorum perpetiuntur et parvuli, ita incertis casibus deputatis, ut a judicio ejus, sine cujus voluntate, ut ipse Dominus dicit, nec passer cadit in terram, hæc alienare conemini¹. Quoniam videtis hæresim vestram in hac parvulorum miseria naufragare, quæ sub Deo justo nulla esset, nisi eam natura humana primi peccati magnitudine viliata et damnata meruisset.

CX. JUL. «Et ut res absoluta paucis illuminetur exemplis; ut tam liberum sit homini sacrilegium facere velle, quam nolle; tam liberum sit parricidium velle perpetrare, quam nolle; tam liberum sit adulterium committere velle, quam nolle; tam possibile sit verum testimonium perhibere, quam falsum; tam liberum Deo obedire imperanti, quam diabolo persuadenti.»

AUG. Verum dicis: hoc est liberum arbitrium, tale omnino accepit Adam: sed quod datum est a conditore, et a deceptore vitiatum, utique a Salvatore sanandum est. Hoc vos non vultis cum Ecclesia confiteri: hinc estis hæretici. Homo qui non cogitas ubi sis, et in diebus malis tanquam in bonis cæcus extolleris: quando erat tale, quale describis, liberum arbitrium, nondum homo vanitati similis factus erat, ut dies ejus sicut umbra præterirent. Non enim vanitas Deus, ad cujus similitudinem factus erat, quæ per ejus gratiam renovatur de die in diem². Nondum dicebatur: «Ego in iniquitatibus conceptus sum³.» Nondum dicebatur: «Quis enim est mun-

¹ Matth. x, 29. — ² Psal. cxliii, 4. — ³ Id. i, 7.